

GENMÅLE

Med anledning av kanslirådet Ekdahls uppsats, som avslutningsvis innehåller ett svar på min recension av E:s bok »Bostadsbristen och den ekonomiska politiken» (Ekonomisk Tidskrift 1950: 3) vill jag genmäla följande:

E:s svar innebär en väsentlig reträtt från den ståndpunkt han intog i den av mig recenserade boken. Själv uppfattar han det dock tydligen bara delvis som en sådan. På en del punkter synes han mena, att jag missförstått boken. För att visa att detta inte är fallet skall jag jämföra uppsatsen och boken.

E. vill i uppsatsen göra gällande, att han aldrig sagt att någon nämnvärd del av industriinvesteringarna varit meningslös utan bara att den starka stegringen fr. o. m. 1946 *på kort sikt* verkade produktivitetssänkande. Från sid. 84 i boken kan jag emellertid börja med att citera följande: »Vi har nu närmast sökt visa, att betydande delar av industriinvesteringarna under de senaste årens bristsituation varit ur produktions- och produktivitetssynpunkt verkningslösa. Men en annan sida av de stora investeringarna visar, att de på kort sikt verkat direkt hämmande på produktion och produktivitet.» I den första meningen säges det alltså ingenting om att bara perioden 1946—47 avses. I den andra meningen står uttryckligen att de stora investeringarna *på kort sikt* (min kurs) verkat direkt hämmande på produktion och produktivitet. I all synnerhet som orden »på kort sikt» bara stå i andra meningen, där det direkt talas om *hämmande* inverkan, finns det ingen rimlig möjlighet att hävda, att den första meningen, där det talas om verkningslösa investeringar, också den bara skulle gälla på kort sikt. Syftet med de bägge meningarna är i själva verket klart: det säges först att en betydande del av investeringarna varit verkningslös och därefter att den *på kort sikt* dessutom varit direkt hämmande. På sid. 81 frågar sig förf. »vad alla de fina och dyra anläggningar och maskiner som industrien skaffat skall tjäna för ändamål». Här finns ingen antydning om att han bara avser verkningarna på kort sikt. På sid. 83 säges uttryckligen, också utan någon dylik antydning, att de stora industriinvesteringarna ur samhällsekonomisk synpunkt inte borde ha framstått som önskvärda. På sid. 87 talas det om att de stora industriinvesteringarna varit »en ren belastning på vår ekonomi», och vidare gissar förf. här att den »övre» fjärdedelen av industriens investeringar ur samhällsekonomisk synpunkt varit helt värdelös, en sak, som han återkommer till på sid. 163, där det dessutom säges att den »övre» fjärdedelen »*också* (min kurs.) köpts till ett synnerligen högt pris». Ordet »också» skulle hänga helt i luften, om det varit meningen att erkänna att ifrågavarande del varit till någon nytta. På sid. 97 säges, att »en förhållandevis liten del av investeringarna synes ha avsett rationalisering». På många andra ställen förekommer samma uttalande i varierande formuleringar. Jag kan inte förstå, hur E. mot denna bakgrund nu kan säga, att mitt påpekande om att de stora industriinvesteringarna medfört en rekordartad snabb produktivitetsutveckling inte är någon invändning mot

hans resonemang.¹ Jag måste vidhålla att E. i sin bok inte ställt problemet om industriell produktion contra bostäder som ett *avvägningsproblem*. Skulle talet om »verkningslösa» och »meningslösa» industriinvesteringar bara vara ett resultat av en »slip of the pen», borde avvägningsproblemet ha åtminstone skyttat på något ställe.

Också på andra punkter bör E:s uppsats jämföras med boken. E. anser, att det undgått mig att hans diskussion av industriinvesteringarna inte i första hand gäller byggnads- och anläggningsverksamheten, om vilken man ju kan säga, att den fordrar en »utmognadstid». Härtill är först att svara, att även maskininstallationer kräva en utmognadstid, låt vara i regel inte så lång som byggnadsinvesteringar. Maskininvesteringarna fordra nämligen mycket ofta ombyggnader av fabrikslokalerna. Dessutom är att svara, att mer än hälften av totala byggnads- och anläggningsverksamheten på sid. 71 i boken uttryckligen, och sannolikt med rätta, säges ha fallit utanför byggnadsregleringen. Att denna del av industriinvesteringarna spelar en andraplansroll i E:s argumentation framgår knappast av boken. I detta sammanhang undrar man för övrigt varför E. i uppsatsen säger att byggnads- och anläggningsverksamheten »ju faller under byggnadsregleringen».

Vad så till sist beträffar frågan huruvida det förhållandet att industrien efter kriget var 20 à 25 % större än före kriget kan anses motivera en större investeringsverksamhet per år står åsikt mot åsikt. På denna intressanta punkt vidhåller alltså E. sin i boken deklarerade åsikt att svaret måste vara nej. Utrymmet tillåter inte att jag här fortsätter diskussionen, men jag hoppas få tillfälle att återkomma i ett följande nummer av Ekonomisk Tidskrift. Detsamma gäller frågan huruvida industrien i en situation med full sysselsättning bör tillåtas göra utbyggnader, som kräva mer arbetskraft, där också åsikt står mot åsikt. Jag vill här bara förtydliga min ståndpunkt genom att säga, att *om* nyutbyggd kapacitet kommer att stå oanvänd av »brist på arbetskraft» så kan man inte som E. i boken utan vidare påstå, att felet är att kapaciteten fått byggas ut. Felet är enligt min mening i stället att den behövliga arbetskraften på grund av den ekonomiska politiken och arbetsmarknadens struktur ofta är så trögrörslig att den inte dras över till den nyutbyggda kapaciteten, en uppfattning, som E. dessbättre numera av uppsatsens sista stycke att döma i viss mån tycks dela.

Erik Dahmén.

¹ Jag har ingalunda underlåtit att fästa mig vid E:s jämförelse. Det är ju närmast alternativ 1, som blivit verklighet, och jag hävdar, i motsats till E., att dess resultat, *vad angår produktion och produktivitet*, är »bättre» än det resultat man skulle ha fått om alternativ 2 med s. k. »normala» (=?) investeringar realiserats. Det är ju E:s i boken tydliga underlåtenhet att ta rimlig hänsyn till de senaste årens produktions- och produktivetsframsteg, uppburna av de tidigare »normala» (=?) investeringarna, som jag påtalat i min recension. Det är åtminstone delvis riktigt att man skulle kunnat vinna en större bostadsproduktion utan att därför industriproduktionen blivit mindre, om man bara tänker på åren 1946—47, men det är fel om man, som E. i boken, tänker på hela senare hälften av 1940-talet eller över huvud taget, såsom rimligt är, ser saken på litet längre sikt. Industriinvesteringarna ge ju avkastning under en mycket lång följd av år.